

УДК 33:336.02(477)

*Д.В. ПОЛОЗЕНКО, доктор економічних наук, професор,
заслужений економіст України, головний науковий співробітник
Державна навчально-наукова установа
«Академія фінансового управління» (м. Київ)*

Глобалізація економіки та фінансова стабільність в Україні

Постановка проблеми. Фінансово-економічна криза 2008-2009 років охопила не лише країни, що формують ринкову економіку, а й індустріально розвинуті, завдала значних матеріальних і фінансових збитків. Особливу роль відіграли транснаціональні компанії (ТНК) економічно сильних країн світу, які спрямовували грошові потоки у швидкоокупні галузі країн, що мають значні сировинні ресурси. Глобалізація поглинула й економіку України, яка протягом кількох десятиліть реформує економіку відповідно до вимог міжнародних фінансових організацій (МФО).

Глобалізація – це об'єктивний процес, який розширює міжнародні ринки, економічні зв'язки між країнами, загострює конку-

ренцію, породжує проблеми, які потребують негайного розв'язання:

глобальна економіка і ТНК;

глобальна економіка та розгалужена банківська і фінансова індустрія;

глобальна економіка й гроші та кредит;

глобальна економіка і масштабні державні борги.

Враховуючи, що процес глобалізації впливає на різні сфери суспільного життя, важливо щоб національна модель економічного розвитку передбачала спрямування усіх форм капіталу (фінансовий, соціальний, людський, інтелектуальний та ін.) на зростання власної економіки, задоволення матеріальних і культурних потреб власного народу. Нині однозначного визначення поняття «глобалізація» немає.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема глобалізації знаходиться у центрі уваги дослідників, соціологів. Цій проблемі присвятили свої праці О. Білорус, В. Гаврилюк [2], Т. Єфименко [6, 7], Д. Лук'яненко, Л. Бакаєв, А. Чухно, П. Юхименко, П. Леоненко, Н. Стукало, А. Архіпов [1], Т. Левітт, Т. Фрідман, П. Самуельсон [12], Е. Тоффлер [16] та ін.

Мета статті – на основі аналізу глобалізації розробити пропозиції щодо зміцнення фінансової стабілізації.

Виклад основних результатів дослідження. Глобалізація – це процес всесвітньої економічної, фінансової, культурної інтеграції та уніфікації, завдяки якому сформувалася єдина транснаціональна система. Глобалізація, як і економічні закони,

об'єктивний процес, основу якого становить міжнародний поділ країн, міграція капіталу, людських і виробничих ресурсів між країнами світу. Навколо глобалізації давно точаться дискусії, особливо вони загострилися нині, коли відбулося глибоке розшарування між верствами населення. Глобалізація має сильні й слабкі сторони – з одного боку, сприяє скороченню безробіття в країнах, що приймають людей, а з іншого – перетворює національну економіку в залежність від індустріально розвинутих країн; прискорює науково-технічний прогрес і виснажує ресурсну базу; збільшує надходження коштів до державного бюджету і скорочує випуск національних товарів тощо.

В основі нинішньої світової системи лежить фінансовий капітал, а сам він визначає політику ділової активності [10]. Глобальний капітал, зазначає О. Білорус, породжує потужні спекулятивні фінансові потоки, які руйнують економіку слабких держав і дестабілізують ринки навіть сильних держав [2]. Не менш категоричну думку висловлюють також інші учені-економісти. Вони вважають, що на ґрунті глобалізації відбувається загрозлива деформація фінансового механізму. Т. Єфименко розглядає глобалізацію у ширшому аспекті, а саме: «... глобалізація викликала до життя вкрай суперечливі явища, що спричинені поступовим стиранням кордонів ринків, посиленням залежності національних економік від зовнішніх шоків, ризиків тощо. В останні десятиліття серед науковців точаться зумовлені глобалізацією дискусії стосовно сутності, ролі та функцій держави, з'явилися певні обмеження суверенітету й навіть спостерігається своєрідне ослаблення влади національних держав через переплетіння та взаємне накладання політичних і економічних циклів» [6]. Т. Левітт характеризує глобалізацію як феномен злиття ринків окремих продуктів, що виробляють ТНК.

Із розвитком глобалізації відбувається монополізація капіталу, виникають корпорації, які у XX ст. набули міжнародного характеру. Транснаціональні компанії поступово перетворюють планету в єдину економічну, фінансову і культурну систему та являють собою великі фінансово-промислові

об'єднання, побудовані за принципом централізованого планування у світовому масштабі, завдяки цьому ТНК беруть участь у розподілі й використанні міжнародних ринків, впливають на прийняття державних рішень заради одержання прибутків.

Російський учений А. Архіпов наголошує, що ТНК контролюють значну частину світового виробництва і торгівлі, сприяють об'єднанню процесів у світове господарство [1]. Серед ТНК є такі, бюджет яких перевищує бюджети окремих країн. В умовах глобалізації, наголошує Е. Тоффлер, держави все менше мають можливість ухвалювати самостійні рішення, втрачають чималу частину свого суверенітету [16].

Транснаціональні компанії зайняли ключові позиції в багатьох країнах, у тому числі Латинській Америці, особливо у капіталомісних галузях: добувна промисловість, нафтова та нафтопереробна, металургійна промисловість, електроніка, а також банківська справа. Провідні іноземні банки США, Іспанії (Santander I BBVA), Англії (HSBC) й інші розвернули масштабну експансію на латиноамериканських фінансових ринках. У результаті їхня питома вага в банківських активах виросла з 11 % у 1995 році до 37 % у 2005-му, а в таких країнах, як Мексика вона становить 80 %, Перу – 50 %, що є загрозою для цих країн [8].

Зазначимо, що ТНК в Україні приваблює такі галузі економіки, як харчова промисловість, переробка сільськогосподарських продуктів, в яких прямі іноземні інвестиції від загального обсягу залучених в Україну становлять 15,7 %, торгівля – 15, фінансова сфера – 8,5 %. Значно менше вони спрямовують інвестиції в металургію та обробку металу – 5,4 %, хімічну й нафтову промисловість – 4,1 %. В умовах глобалізації економіка України залишається ресурсною базою для зарубіжних компаній (корпорацій), хоча має великий ресурсний потенціал. Лише в разі ефективного використання землі як невичерпного відновлювального ресурсу, а також науково обґрунтованому веденні сільського господарства за системою повного циклу, країна може подолати фінансову кризу і вийти на траєкторію економічного зростання, зайняти належне місце серед роз-

винутих країн світу. Варто відзначити ще одну характерну рису глобалізації – сформувалася міжнародна фінансова еліта, дії якої суперечать інтересам національної економіки держав, що приймають.

Нагадаємо, що про стан і подальший розвиток економіки в умовах глобалізації йшлося на черговому економічному форумі, який відбувся у містечку Давос 22 січня 2014 році. На ньому обговорювалися світові та регіональні проблеми, принципи, на основі яких працює капіталістична система. Зокрема, відзначалося глибоке розшарування населення, яке відбулося останніми роками, коли 85 найбагатших людей світу володіють статками 3,5 млрд населення планети.

У цьому контексті зазначимо, що глобалізація в умовах інформаційної й нанотехнологій загострює проблему зайнятості населення, збільшує чисельність безробітних, особливо серед молоді, погіршує матеріальний добробут, соціальне благополуччя працюючих. За оцінками Євростату 79 млн громадян ЄС перебували на межі бідності, а ще 32 млн фактично не мали засобів існування [11]. На конференції МОТ, яка проходила в Москві в грудні 2012 року, відзначалося, що близько 228 млн молодих людей заробляли менше двох доларів на день. В Україні рівень безробітних серед молодих людей віком від 15 до 24 років у 2-му півріччі 2012 року був найвищим серед вікових груп і становив 17,3 %.

Досвід показує, що глобалізація потребує сучасних висококваліфікованих менеджерів, молодих прогресивних людей, здатних створювати нову економіку країни. Досвідченість, знання, культура визначають не лише стан виробництва, а й технічні можливості його подальшого росту. Тому індустріально розвинуті країни посилюють розвиток економіки за рахунок використання новітніх знань, намагаються перетворити наукоємні галузі в ключовий фактор модернізації та конкурентоспроможності економіки через розвиток альтернативної енергетики, економічно чистої технології тощо.

Враховуючи, що в майбутньому глобалізація визначатиме стан регіональної і світової економіки, органи законодавчої й виконавчої влади мають заохочувати бізнесові

структури на спрямування коштів у національне виробництво, сферу послуг, гарантувати безпеку та прибутковість вітчизняним товаровиробникам. Особливої уваги в нашій країні потребують збиткові підприємства, кількість яких викликає велике занепокоєння. За даними Держслужби статистики України у 2012 році збитково спрацювало 45,1 % підприємств проти 44,8 % за відповідний період попереднього року. Серед збиткових підприємств є чимало штучно утворених. Ті суб'єкти господарювання, що не приносять суспільству віддачі у вигляді надходжень податків і забезпечення зайнятості, а лише поглинають національні ресурси, повинні обирати інші альтернативи, у тому числі реструктуризацію або ліквідацію [7]. Вони не здатні запроваджувати передовий досвід, нову технологію.

Науково-технічний прогрес відкриває шлях для подальшого розвитку економіки, сприяє перетворенню наукоємних галузей у ключове джерело підвищення оплати працівників та наповнення коштами дохідної частини державного бюджету, сприяє розширенню виробництва, у тому числі й економічно чистих технологій тощо.

В Україні останніми роками інноваційний процес розвивався повільно, а в окремі роки був навіть нижчим, ніж у попередніх. Наукоємність розвивалася аритмічно, нестабільно, звідси відповідні економічні результати: наукоємність у 2012 році становила 0,75 %, у майбутньому має зрости до 1,5 % [13], що значно менше, ніж в інших країнах – в Австрії – 2,75 %, Фінляндії – 3,84, Естонії – 1,48 %. При цьому обсяг фінансування витрат на виконання науково-дослідних внутрішніх робіт у промисловості має негативну тенденцію. У 2011 році обсяг фінансування інноваційних витрат на внутрішні роботи становив 5,8 %, на зовнішні – 1,7 проти 8,0 і 2,4 % у 2008 році. Фінансування інноваційної діяльності в промисловості у 2011 році відбувалося за рахунок коштів державного бюджету лише 1,0 %, місцевих – 0,1 та власних коштів – 52,9 %, інших джерел – 45,3 %. У 2008 році вони становили – відповідно 2,8, 0,1, 34,1% [15]. Отже, кошти державного бюджету зменшилися майже у три рази, а власні кошти – на 7,7 %. Наведені

дані доводять про необхідність скоригування коштів бюджету на користь науково-дослідних робіт у промисловості, доведення їх до рівня розвинутих європейських країн.

Отже, з наведеного можна зробити висновки, що глобалізація в цілому досить суперечливий процес – з одного боку, вона сприяє руху капіталів, робочої сили, економічному розвитку, а з іншого – супроводжується гіпертрофією світового валютно-фінансового сектору, закріплює лідируюче положення розвинутих країн світу, розрив між багатими і бідними верствами населення тощо. Однак, незважаючи на наявні негативні наслідки глобалізації, бідні країни переживали б свої проблеми значно болючіше, ніж при глобалізації економіки.

Фінанси в умовах глобалізації. Фінанси як економічна категорія мають місце лише за умов руху грошей. При глобалізації фінанси розглядаються як механізм розподілу та перерозподілу ВВП із метою забезпечення процесу виробництва на розширеній основі. Останніми роками об'єктом дослідження стали публічні фінанси, які акумулюють крім централізованих також нецентралізовані ресурси з метою спрямування їх для досягнення цілей державної політики, стимулювання приватної ініціативи в питаннях фінансування суспільних благ [5]. За допомогою механізму розподілу і перерозподілу ВВП між галузями економіки визначається фінансовий стан підприємств. При цьому посилюється роль фіскальної політики, невід'ємною частиною якої є податкова й бюджетна.

В умовах стратегічних намірів нашої держави вступу до ЄС постає необхідність посилення уваги щодо підвищення ефективності податково-бюджетної політики в системі державного регулювання економічним процесом. Аналізуючи фіскальну політику, лауреат Нобелівської премії П. Самуельсон зауважує, що фіскальна політика, яка оперує податковими і державними витратами, у поєднанні зі стабілізуючою грошовою політикою має на меті створити економіку високої якості, але при цьому без інфляції [12]. Фіскальна політика взаємодіє із монетарною. При цьому механізм фіскальної політики безпосередньо впливає на економіку під-

приємств. Монетарна політика спрямована на стабілізацію національної валюти. В ідеалі обидва механізми повинні доповнювати один одного й забезпечувати більшу стабільність фінансової системи в цілому. Не варто віддавати пріоритет ні фіскальній, ні монетарній політиці, адже вони практично розв'язують загальну проблему – підвищення ефективності економіки в інтересах добробуту населення.

В умовах рецесії виробництва важливо мати таку податкову систему, яка б стимулювала, а не гальмувала розвиток економіки. Податковий кодекс значно удосконалив податкове законодавство, його головною метою стало досягнення вищого рівня соціальної справедливості в суспільстві, яка має не лише соціальне, а й політичне значення. Особливо це стосується нашої країни, де абсолютна бідність населення, за даними Інституту демографії та соціальних досліджень, становить 14,6 %. Крім абсолютної бідності, певна частина населення знаходиться у стані відносної бідності. Для таких верств населення особливе значення мають імпліцитні ставки податків, які мають тенденцію до зростання.

Вітчизняні аналітики зазначають, що підвищення податкового навантаження на працю (34,3 %) стало ключовою причиною високого рівня тінізації заробітних плат, а також звуження бази податку на доходи фізичних осіб [14]. Зниженню податкових ставок у нинішній ситуації має передувати коригування поточних видатків і скорочення дефіциту державного бюджету до сприятливішого рівня, а саме – до 2,5 % ВВП. Однак із цього приводу є інший погляд – для досягнення позитивних зрушень у соціально-економічному розвитку нашої держави необхідно не стільки знижувати рівень оподаткування, скільки здійснювати його перерозподіл, активно використовуючи потенціал податків на споживання, посилюючи прогресію в оподаткуванні доходів фізичних осіб [9]. Нині особливої ваги потребує коригування видатків бюджету й запровадження диференціації оподаткування фізичних осіб.

Дохід державного бюджету на 2014 рік визначено у 395,4 млрд грн, видатки – 462,2, граничний обсяг дефіциту – 71,6 млрд грн.

При цьому розрахунки складових бюджету здійснені на макроекономічній базі – ВВП у 2014 році має становити 3 %. На думку міжнародних фінансових організацій, таке зростання ВВП не під силу економіці країни. Експерти МВФ вважають, що ВВП завищено втричі, а Світовий банк – удвічі. За прогнозами Інституту економіки та прогнозування НАНУ, ВВП зросте лише на 1,5 %. Безумовно, при такому завищенні ВВП фінансовий стан загостриться, виникне необхідність у проведенні секвестру бюджету. При наявності захищеності значної частини статей бюджету зробити це буде надто важко, тому поряд із вишукуванням внутрішніх ресурсів необхідні зовнішні надходження від Міжнародних фінансових організацій.

Особливого значення набуло питання про можливість України обслуговувати зовнішні боргові зобов'язання. З цього приводу висловлюються різні думки вітчизняних експертів, учених. Дехто вважає наявність дефолту уже в 2014 році, інші схиляються до думки, що розглядати дефолт за борговими зобов'язаннями країни передчасно. На нашу думку, слід погодитися з тими фахівцями, які вважають, що в країні є достатній простір для маневрування, у тому числі реструктуризації частини боргу. Окремі фахівці переконують, що нинішня кризова ситуація може відкрити шлях для виділення зовнішньої фінансової підтримки країні [4].

Кредит і модернізація економіки. В умовах глобальної економіки людина через систему регулювання грошового обігу, фінансово-кредитного обслуговування та через запровадження досягнень НТП впливає на стан економічних відносин і на цій основі забезпечуються матеріальні й духовні потреби суспільства.

Економіка України останніми роками розвивалася повільно, що вимагає від центральних органів влади, зокрема НБУ, крім визначених законом функцій та виконання нових масштабних завдань, забезпечувати економічне зростання і зайнятість населення, що сприятиме підвищенню ефективності суспільного виробництва.

Без сумніву, діяльність НБУ спрямовувалася на лібералізацію кредитно-валютної політики й не завжди підтримувалася вищими

ешелонами влади, де вважали доцільним діаметрально протилежний напрям щодо банківської політики. Разом із тим регулятор не вичерпав наявні можливості підвищення ефективності суспільного виробництва щодо проведення комерційними банками гнучкої політики мобілізації національної валюти фізичних та юридичних осіб заради розв'язання соціально-економічних проблем країни.

Комерційні банки, маючи необхідну ліквідність, зберігали високі кредитні ставки, які є індикатором доступності фінансових ресурсів для юридичних і фізичних осіб. Для значної частини малого й середнього бізнесу вони занадто важкі та недоступні. Незважаючи на певне зниження ставок за кредитами, ними користується обмежена кількість підприємств, оскільки крім вартості кредиту позичальник платить за різні види комісій, які у відсотковому відношенні наближаються до ціни кредиту. Позичальник платить за будь-яку послугу, надану банком, навіть за довідку про те, що він не має заборгованості перед банком. Оплата різних видів комісій практично збільшує вартість кредиту. Зазначимо, що відтепер комерційні банки не матимуть проблем із ліквідністю у разі відпливу депозитів фізичних осіб, оскільки НБУ зобов'язався надавати фінустановам рефінансування строком до 360 днів.

Щодо фермерських господарств, то вони рідко звертаються до банків за кредитами, чекають, коли їхня вартість становитиме 10% річних. Новостворений Державний земельний банк обіцяного дешевого кредиту не планує. У 2014 році ціна кредитного ресурсу становитиме 15 % річних і це не межа.

Із метою подальшого розвитку кредитних зв'язків із галузями економіки слід було б на законодавчому рівні встановити мотивацію для фінустанов, які надають заставні кредити та забезпечують прозорість фінансової звітності, а до непорядних позичальників передбачувати жорсткі санкції. Нагадаємо, що в Україні в стані ліквідації на 1 січня 2013 року перебувало 22 фінустанови. Зазначимо, що ЄС розробив механізм, завдяки якому дозволяється закривати банки, які знаходяться на межі банкрутства. В разі вступу нашої країни до ЄС зазначене положення може застосовуватися й до комерцій-

них банків, які перебуватимуть на межі банкрутства.

Більшість комерційних банків на відміну від попередніх років мають можливість спрямовувати кредитні ресурси в реальну економіку за зниженими кредитними ставками. Банки шукають таких позичальників, які б погодилися на кредит за діючими високими кредитними ставками.

Політика НБУ в цілому позитивно впливає на інфляцію, яка за 2013 рік загалом становила 100,5% проти попереднього року – 99,8%. Індекс цін виробників промислової продукції становив 101,7%; обсяг промислової продукції – 95,3, а індекс обсягу сільськогосподарських підприємств – 120,7%. Інфляція взаємодіє з іншими індикаторами, зокрема зі ставками за депозитами і ставками за кредитами. Між ними існує пряма залежність, яку не слід ігнорувати. При зниженні рівня інфляції зазначені ставки мали б також знижуватися, проте цього не відбулося. Ставки за кредитами залежать від стану економічної ситуації в країні – при зростанні економіки має місце зниження ставок, а при рецесії – переважно їхнє підвищення.

В Україні діють іноземні банки, у тому числі зі 100% капіталом. Їхня частка в статутному капіталі банків становить 41,9 %. Кредити цими банками надаються у національній валюті й у доларах. Станом на 1 січня 2012 року кредити в національній валюті становили 59,7 %, у доларах США – 40,3 %, проти 56,7 і 43,3 % у 2005 році.

Отже, питома вага кредитів у доларах хоча дещо зменшилася, але залишається високою. Варто сказати, що гривня і в умовах глобалізації, фінансової кризи виконує всі притаманні грошам функції, тому не слід переоцінювати американський долар, а аналізувати його через призму державної політики США, яку свого часу сформував президент У. Тафлі у 1910 році. Тоді він заявив, що долар більше вражатиме економіку, ніж

солдат і буде ефективнішим, ніж зброя [17]. Цей принцип не втратив значення й у наші дні, в умовах глобальної економіки. Іноземні банки одержують відповідні прибутки, підвищують рівень доларизації.

Вважаємо, що кількість іноземних банків в Україні має бути визначена на законодавчому рівні, оскільки подальше їхнє збільшення може призвести до ситуації, коли нерезидентські установи підпорядковують пріоритетні галузі економіки країни.

Висновки. Глобалізація – це об'єктивний процес, основу якого становить міжнародний поділ праці, міграція капіталу, людських і виробничих ресурсів між країнами світу.

Транснаціональні компанії беруть участь у розподілі та використанні міжнародних ринків, впливають на прийняття державних рішень заради одержання прибутків.

Економіка України в умовах глобалізації залишається ресурсною базою для зарубіжних компаній, хоча й має великий ресурсний потенціал, який недостатньо використовується.

Наукоємність у країні розвивається вкрай повільно, відстає від розвинутих країн світу у два рази. Фінансування витрат на виконання науково-технічних робіт у промисловості за рахунок державного бюджету останніми роками становило лише один відсоток.

Нині особливої ваги набуло досягнення соціальної справедливості в країні, де абсолютна бідність населення становить 14,6 %. ВВП на 2014 рік завищено втричі. Вирішення фінансової кризи можливо за надходження коштів від МВФ і використання внутрішніх ресурсів у країні.

Ставки за кредитами, особливо для фермерських господарств, залишаються високими, практично недоступними. Слід на законодавчому рівні визначити можливість державних гарантій для фінустанов, які надають заставні кредити та забезпечують прозорість фінансової звітності.

Список використаних джерел

1. *Архипов А.* Современная глобализация и многополярность мира / А. Архипов / Финансы и кредит. – 2004. – № 23. – С. 4.
2. *Білорус О.* Фінансова глобалізація: парадигмальні зрушення й ринки / О. Білорус, В. Гаврилюк / Фінанси України. – 2013. – № 7. – С. 8.
3. *Гальчинський А.* Плаваючий курс – це не початок кінця адміністративного ринку / А. Гальчинський // Дзеркало тижня. – 2014. – № 6.-21 лют.

4. Дефолт – 2014: рукотворна загроза // Дзеркало тижня. – 2014. – 22 лют. – № 4. – С. 7.
5. Длугапольський О.В. Суспільний сектор економіки і публічні фінанси в умовах глобалізаційних змін: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра екон. наук. – К., 2013. – С. 10.
6. Єфименко Т. Актуальні проблеми трансформації економічних теорій в умовах глобалізації / Т. Єфименко // Фінанси України. – 2013. – № 5. – С. 9.
7. Єфименко Т.І. Формування фіскального простору економічних реформ. / Т.І. Єфименко // Фінанси України. – 2011. – № 4. – С. 10.
8. Клочковский Л. Латинская Америка: проблемы модернизации экономики / Л. Клочковский // Междунар. экономика и междунар. отношения. – 2013. – № 2. – С. 49.
9. Мельник В. Сучасна податкова політика у країнах ЄС – 15 / В. Мельник, Т. Кошук / Економіка України. – 2012. – № 6. – С. 85.
10. Моисеев Н.Н. Можно ли говорить о России в будущем времени / Н.Н. Моисеев // Наука и жизнь. – 1998. – № 1. – С. 5.
11. Садовая Е. Новые тенденции в социально-трудовой сфере: институциональный аспект / Е. Садовая // Мировая экономика и междунар. отношения. – 2013. – № 11. – С. 30.
12. Самуельсон П. Економіка: підруч. / П. Самуельсон; за ред. О. Луцишина. – Львів: Світ, 1993. – С. 281.
13. Семиноженко В. Чи можливий в Україні інноваційний стрибок? / В. Семиноженко // Дзеркало тижня. – 2013. – 18 трав. – № 17 (114). – С. 13.
14. Соколовська А.М. Особливості податкової системи України та напрями її коригування / А.М. Соколовська // Фінанси України. – 2013. – № 1. – С. 32.
15. Статистичний щорічник України. – К., 2011. – С. 324.
16. Тоффлер Е. Третя хвиля / Е. Тоффлер. – К.: «Всесвіт», 2000. – С. 288.
17. Широкин В. КГБ – ЦРУ. Секретные пружины перестройки / В. Широкин. – М.: Ягуар, 1997. – С. 65.

Стаття надійшла до редакції 28.02.2014 р.

*

УДК 338.43:339.562

**С.М. КВАША, доктор економічних наук,
професор, академік НААН, перший заступник директора з наукової роботи
В.І. ВЛАСОВ, доктор економічних наук, професор
Н.В. КРИВЕНКО, Б.В. ДУХНИЦЬКИЙ**
*кандидати економічних наук, старші наукові співробітники
Національний науковий центр „Інститут аграрної економіки”*

Імпорт агропродовольчої продукції та можливості його заміщення національним виробництвом

Постановка проблеми. Агропродовольчий сектор – єдиний у національній економіці, який, починаючи з 1997 року, має позитивний зовнішньоторговельний баланс, що при коливаннях від 566,0 млн дол. США у 1998 році до 10,4 млрд дол. США у 2012-му і загальну тенденцію до зростання. Водночас обсяги імпорту за даний період також зростають, вони збільшилися з 851,8 у 1999-му до 7519,8 млн дол. США у 2012 році. Отже, можна висунути гіпотезу про те, що зростання імпорту за досліджу-

ваний період викликане, по-перше, постачанням на український ринок продукції, яку не можливо виробляти в Україні в силу природно-кліматичних умов; по-друге, насиченням ринку продовольчими товарами значно ширшого асортименту та цінового діапазону; по-третє, кількісним незадоволенням зростаючої купівельної спроможності населення України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку зовнішньоторговельних відносин приділяли увагу протягом століть як іноземні, так і вітчизняні вчені. Дослідження А. Сміта [1] та Д. Рікардо [2] доводять про їхнє велике значення ще у

© С.М. Кваша, В.І. Власов, Н.В. Кривенко,
Б.В. Духницький, 2014